

Argumentari

Revisat pel Grup de treball - Aigua AMB

- Desembre 2020 -

(CO)INCIDIM

Índex

Introducció	4
Les lluites entorn l'aigua a Catalunya	4
La lluita de l'Ebre i la Xarxa per una Nova Cultura de l'Aigua	4
La gestió de l'aigua a Catalunya	7
La gestió de l'aigua a l'AMB	8
La creació de l'empresa mixta Aigües de Barcelona	8
Denúncies Aigua és Vida	9
La sentència del Tribunal Suprem de Justícia de Catalunya	10
La vulneració del Dret Humà a l'Aigua i el Sanejament a l'AMB	11
Què és el Dret Humà a l'Aigua i el Sanejament?	11
Vulneració de la disponibilitat	12
Talls arbitraris d'aigua	12
Vulneració de l'asequibilitat	13
La tarifa de l'aigua	13
Una tarifa il·legítima	13
Endeutament	14
Vulneració dels principis generals dels Drets Humans	15
Oposició a la transparència i rendició de comptes	15
Desequilibri de poder	16
La resposta ciutadana i la creació del MAPiD	17
Iniciativa Ciutadana per l'Aigua Pública i Democràtica	17
El Moviment per l'Aigua Pública i Democràtica a l'AMB	17
L'ofensiva d'Agbar davant les possibilitats de remunicipalitzar l'aigua	19
L'ofensiva d'Agbar	19
Ofensiva publicitària	19
Espionatge dins el moviment	20
Ofensiva judicial	20
Situació de bloqueig polític i jurídic	22

Introducció

- Establir objectiu del document.
- Explicar contingut que apareix, breument.
- Tres eixos: aigua, democràcia, innovació digital i social.

Les lluites entorn l'aigua a Catalunya

La lluita de l'Ebre i la Xarxa per una Nova Cultura de l'Aigua

La Xarxa per a una Nova Cultura de l'Aigua (XNCA) va néixer a partir de la necessitat d'establir vincles entre les plataformes i els grups que defensen els diversos rius de Catalunya. La Plataforma en Defensa de l'Ebre (PDE) era el principal moviment. L'any 2000 havia endegat una impressionant mobilització que havia arribat a treure al carrer més de 500.000 persones. La PDE s'havia manifestat de forma multitudinària a Amposta, Saragossa, València, Barcelona, Madrid i Brussel·les.

L'aigua, la defensa de l'Ebre i la dels rius va ser el conflicte més gran a Catalunya. La seva capacitat de convocatòria i d'incidència política va arribar a comportar que el Govern de Pujol perdés les eleccions a Catalunya després de governar durant 23 anys, una vegada establerta la democràcia a l'Estat espanyol.

L'any 1999, el govern del PP va aprovar un Pla Hidrològic que principalment suposà un gran transvasament d'aigua de l'Ebre cap a tot el litoral mediterrani. La captació de 1.500 Hm³/any, dels quals 190 anaven cap a la Regió Metropolitana de Barcelona, comportava la mort del Delta de l'Ebre. La PDE va tenir la capacitat de mobilitzar els 50.000 ebrenques i ebrenques, i de trobar aliances arreu -a Saragossa i als Pirineus, per exemple, amb valls molt afectades per la construcció de desenes d'embassaments-.

El salt endavant en la lluita es va produir quan les conques receptores del Besòs i del Llobregat es van sumar al rebuig del transvasament en les grans manifestacions de Barcelona del 2001, 2002 i 2003.

A Catalunya va haver un canvi de govern. CiU va perdre les eleccions i un pacte entre PSC, ERC i ICV va donar la presidència de la generalitat a Pasqual Maragall (1982). La Conselleria de Medi Ambient va recaure en Salvador Milà, d'ICV. La política de l'aigua a Catalunya va fer un gir de 180° a partir d'un compromís de tots els partits que conformaren el govern. L'assessor en qüestions d'aigua del conseller va ser Narcís Prat, un dels acadèmics precursors de la Fundació Nova Cultura de l'Aigua, qui va dotar d'arguments científics la lluita socioambiental per la defensa de l'Ebre.

L'any 2000 s'havia aprovat la Directiva Marc de l'Aigua. El nou govern havia de presentar el Pla Hidrològic de Catalunya, majoritàriament identificat amb les Conques Internes de Catalunya -les conques on la Generalitat de Catalunya té plenes competències-. Les Conques Internes fan referència a tots els rius que neixen i desemboquen a Catalunya, des del Francolí a la Muga. Les Conques Intercomunitàries de Catalunya, amb competències estatals, són les de l'Ebre en territori

de Catalunya -el tram baix de l'Ebre des de Mequinensa i Ribarroja fins a la desembocadura- i el Segre, la Noquera Ribagorçana i la Noguera Pallaresa, afluents de l'Ebre.

La Directiva Marc d'Aigua, en el seu article 14, explicitava que les administracions competents havien de capacitar els diversos actors per participar en la governança de l'aigua. L'Agència Catalana de l'Aigua va ser l'encarregada d'aprovar el primer Pla Hidrològic de Catalunya, sota el criteri principal d'aconseguir el bon estat ecològic de les masses d'aigua. La política de l'aigua feia un gir de 180º. La política d'oferta i de satisfacció de totes les demandes, per insostenibles que fossin, va deixar pas a una política de demanda en què la prioritat eren la preservació i la recuperació dels ecosistemes fluvials.

L'Agència Catalana de l'Aigua va facilitar als grups ecologistes i ambientalistes la seva participació en el procés que havia de finalitzar amb l'aprovació del Pla Hidrològic de Catalunya. Gairebé tots els grups ecologistes i els moviments per l'aigua hi varen participar, amb alguna excepció, en la Xarxa per una Nova Cultura de l'Aigua. Finalitzat el procés participatiu, varen quedar pendents la implementació dels Consells de Conca i el plantar cara als grans lobbys de poder, que volien impedir la implementació de la Directiva Marc de l'Aigua a Catalunya, i una gestió pública i democràtica de l'Aigua.

El 2008 es va celebrar l'Expo de l'Aigua a Saragossa. Enginyeria sense Fronteres va ser una de les organitzacions que va participar en la planificació del programa i dels continguts a tractar en "El Faro" -el pavelló que l'Expo de l'Aigua va oferir als moviments socials que lluitaven per l'aigua-. Hi varen poder compartir tot tipus d'experiències i van identificar els grans conflictes de l'aigua a Catalunya, a totes les escales. Fossin ecològics o socials, tots estaven relacionats amb l'existència d'agents que mercantilitzaven l'aigua, deterioraven el medi fluvial i incomplien els principis bàsics del Dret Humà a l'Aigua.

La Xarxa per una Nova Cultura de l'Aigua havia detectat diversos eixos de treball, un d'ells la mercantilització de l'aigua. La Xarxa per una Nova Cultura de l'Aigua, amb Ecologistes en Acció, Enginyeria sense Fronteres i acadèmics de l'ICTA, varen endegar l'Observatori de la Mercantilització de l'Aigua a Catalunya (OMAC) . L'OMAC va mantenir una sèrie de trobades però li era difícil trobar un marc de treball. El pla teòric sobre un model de gestió de l'aigua pública, no mercantilista, respectuós amb el medi natural i amb una governança participativa, era evident; però, amb la Torre Agbar a les Glòries, com s'implementaria?

Anys més tard, el 2011, es va conformar Aigua és Vida amb l'objectiu de denunciar el procés de privatització de l'empresa pública d'alta Aigües Ter Llobregat. Aquesta empresa que havia rebut premis internacionals l'any 2010, és privatitzada dos anys més tard per tal d'aconseguir injectar diners en líquid a la Generalitat, un exemple més de com s'utilitza l'aigua per cobrir altres despeses enlloc de poder pagar les inversions necessàries per tal de cuidar els medi aquàtic i abastir la població i la indústria que ho necessita.

L'any següent, el 2012, Aigua és Vida també denuncia la creació de l'empresa mixta Aigües de Barcelona, per gestionar tot el cicle de l'aigua a l'AMB. A dia d'avui, Aigua és Vida és una plataforma catalana formada per organitzacions de la Societat Civil de procedència variada, des d'associacions de veïns i veïnes, passant per sindicats i entitats ecologistes, fins a entitats de solidaritat internacional. Podeu veure les organitzacions adherides a la plataforma clicant aquí.

L'objectiu de la plataforma és aconseguir que la política d'aigua i la gestió del cicle integral de l'aigua a Catalunya, siguin realitzades des del sector públic i comptin amb la participació i el control de la societat civil com a garantia de qualitat, del servei i de la democràcia. Coherent amb el seu objectiu, Aigua és Vida denuncia el paper dels sectors lucratiu que representen les corporacions privades en la gestió de l'aigua en tot el cicle de l'aigua

El 2014, prèvia recollida d'informació en tots els municipis catalans, es va llançar una campanya per la remunicipalització de l'aigua a Catalunya.

La gestió de l'aigua a Catalunya

Mitjançant la campanya de 2014, Aigua és Vida va donar a conèixer a la ciutadania la situació de l'aigua a Catalunya, i en concret la referida a la gestió en baixa de l'aigua.

A hores d'ara, la privatització del servei de l'aigua encara afecta més d'un 80% de la població catalana, ja sigui mitjançant una empresa mixta o mitjançant una societat totalment privada. Una xifra que és inversament proporcional a la situació mundial, on la gestió pública de l'aigua és majoritària. Si, a més, desgranem aquest percentatge i el mirem en detall, trobarem informació interessant sobre el comportament dels diferents models de gestió.

Tractarem d'igual forma les empreses privades i les mixtes, donat que les dades demostren que en els dos casos la governança del servei la realitza l'empresa privada. I en el cas de les empreses mixtes, la perversió és major, donat que l'administració pública que hauria d'exercir de reguladora, es troba fent de jutge i part, havent de regular alhora que rep dividends de la gestió.

D'entrada sorprèn que les empreses privades es concentren en poblacions mitjanes i grans. Amb les dades a la mà, la gestió pública està present en 507 municipis catalans mentre que altres 437 tenen privatitzat el servei de l'aigua. És a dir, més del 53% dels municipis de Catalunya gaudeixen d'una gestió pública però només representen el 16% de la població. Situació, aquesta, que s'explica per tractar-se de poblacions que generalment compten amb pocs habitants, on l'economia d'escala juga en contra dels interessos de mercat i on el retorn de les inversions està menys garantit que a les grans ciutats. En aquestes, la gestió dels contractes d'aigua de milers i milers de famílies els assegura una entrada d'ingressos molt més suculenta.

Notòria és, també, la manca de diversitat empresarial. En efecte, el 90% dels municipis amb gestió privada estan abastits per empreses del grup Aigües de Barcelona –també conegut com grup AGBAR-, multinacional que opera a 24 països i és filial de la corporació francesa SUEZ. Dins del paraigües d'AGBAR trobem empreses com Societat General d'Aigües de Barcelona (SGAB), SOREA, CASSA, Aigües de Catalunya, Mina Pública de Terrassa, Aigües de Girona, Aigües de Tarragona i un llarg etcètera. Cal destacar que AGBAR gestiona l'aigua a la ciutat de Barcelona de manera ininterrompuda des de 1867, amb un últim moviment realitzat el 2012 que es concretà en la creació d'una empresa mixta, 85% privada i 15% pública.

Des del 2010, una tendència lenta però constant s'obre pas en el monolític paisatge català. Vint-i-set municipis han aconseguit la remunicipalització de l'aigua i altres 150 contractes finalitzaran entre el 2015 i el 2025. La qual cosa significa que 150 municipis encara poden recuperar la gestió de l'aigua.

A més, l'any 2017 la Generalitat va decidir recuperar l'empresa d'aigua en alta ATL, privatitzada l'any 2012 i tornar a fer-la pública després de que el Tribunal Suprem refrendés la sentència del TSJC.

També es va crear un consell de Xarxa Ter Llobregat, des d'on es vigila la governança de l'empresa pública. En aquesta direcció és en la que Aigua és Vida camina.

La gestió de l'aigua a l'AMB

El cas de l'AMB no s'escapa de la lògica de privatització comentada anteriorment. Tot al contrari, la gestió de l'aigua a l'AMB és un bon exemple de l'esquema que segueixen les empreses privades. Encara més, l'AMB representa el nucli del negoci del grup empresarial Agbar, qui ostenta la majoria de concessions a Catalunya.

Les irregularitats provenen des dels inicis, quan Agbar gestionava l'aigua a la ciutat de Barcelona fa més de 150 anys. L'any 1993 un dictamen de l'Entitat Metropolitana de Serveis Hidràulics i Tractament de Residus -ara integrada dins l'AMB- va posar sobre la taula la inexistència de títols concessionals per Agbar en 13 municipis de l'AMB on prestava el servei. El Dictamen no va provocar cap reacció.

Més tard, l'any 2010, un jutge del Tribunal Contenciós Administratiu de Barcelona va emetre una sentència ferma que posava al descobert la inexistència d'un contracte de concessió amb Agbar per a la ciutat de Barcelona.

La creació de l'empresa mixta Aigües de Barcelona

L'any 2012, amb el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC) i Convergència i Unió (CiU) com a governants de l'AMB, la solució davant la situació irregular en la gestió de l'aigua va ser la creació de la Societat Empresarial Mixta Aigües de Barcelona Empresa Metropolitana de Gestió del Cicle Integral de l'Aigua S.A. (SEM ABEMCIA) -d'ara en endavant, Aigües de Barcelona, per gestionar la totalitat del cicle integral de l'aigua a 23 municipis de l'AMB durant 35 anys.

El procés de creació de la mixta es va fer mitjançant conveni i adjudicació directa a Agbar, sense fer cap procés de licitació pública, com exigeix la llei. Es vulneren, per tant, els principis de publicitat, transparència i lliure concurrència. Informes municipals de l'Ajuntament de Barcelona del 2012, previs a la creació de la mixta, ja advertien dels riscos de no realitzar un procés de concurrència pública.

A més a més, la concentració i monopoli de tot el cicle de l'aigua posa en perill l'interès públic que ha de prevaldre sobre serveis d'interès general com és l'aigua, com recorda la directiva europea 123/2006/CE de serveis en el mercat interior transposada en la llei 17/2009, i l'article 102 sobre abús de mercat del Tractat de Funcionament de la Unió Europea.

La repartició accionarial que es va fer per crear la mixta mai no es va justificar de forma suficient amb auditories externes o peritatges. Els actius d'Agbar es van valorar en 476,54M€, i els de l'AMB en 50,55M€, a través dels actius que aportava amb l'Entitat Metropolitana de Sanejament SA., element inversemblant tenint en compte que una valoració feta per l'ACA fou de 968M€. A més a més, molts dels actius d'Agbar ja estaven amortitzats i d'altres eren propietat de la Generalitat.

Aquesta valoració d'actius donava el 90% d'accions a Agbar i el 10% a l'AMB. Agbar, en una operació d'enginyeria financera, amb el suposat objectiu d'augmentar les accions de la part pública, ven el 5% de les seves accions a l'empresa mixta, per 190M€ amb un tipus d'interès del 7,25%. Una venda que es tradueix en un deute de la mixta amb Agbar, que acaba pagant la ciutadania mitjançant el rebut de l'aigua.

Anys més tard, el 2018, una nova valoració d'actius encarregada per l'AMB mitjançant auditoria conclou que Agbar va sobrevalorar quatre vegades el valor dels seus actius, mentre que la part pública s'infravalora deu vegades. Així doncs, la valoració feta el 2012 es va fer en clar benefici d'Agbar.

Cal tenir en compte que durant els anys 2008 i 2013 varies filials del Grup Agbar van donar un total de 710.000€ a la fundació CatDem, la fundació de Convergència Democràtica de Catalunya (CDC) -el primer de dos partits que formen la federació de CiU- investigada per la Fiscalia Anticorrupció per les comissions del 3% que presuntament varies empreses han pagat al partit a canvi d'adjudicacions públiques.

Aigües de Barcelona actualment està formada per Agbar, qui controla i ostenta el 70% de les accions de l'empresa, després de vendre un 15% de les seves accions al holding Criteria de La Caixa, i per l'AMB amb el 15% restant.

Denúncies Aigua és Vida

Arran d'una denúncia presentada per Aigua és Vida, el 2012 l'Oficina Antifrau (OA) va investigar el procés d'elaboració de la SEM entre l'Àrea Metropolitana de Barcelona i Agbar.

El 13 de Febrer de 2015, la OA emet un informe on qüestiona, pel que respecta a la conformitat als drets i a la correcta gestió dels interessos generals, la determinació directa -sense licitació ni procediment de concurrència pública- d'Agbar com a soci privat de la nova societat creada, ABEMCIA-Aigües de Barcelona. El qüestionament se centra en els següents aspectes:

- La falta de motivació, en l'expedient administratiu, respecte a la suposada impossibilitat de promoure la concurrència. L'AMB no va realitzar un anàlisi jurídic i econòmic de la situació preexistent.
- El mètode de valoració emprat per als actius aportats per Agbar. El descompte de fluxos de caixa resulta injustificat i ha distorsionat substancialment les decisions econòmiques adoptades en l'expedient administratiu, per part de l'AMB.
- En relació al pagament que havia de realitzar Aigües de Barcelona a Agbar en concepte de contraprestació del know how aportat, constitueix un enriquiment injust ja que Agbar estaria essent doblement retribuïda, per la seva capacitat gestora -en la valoració dels seus actius, que ja incorporen el know how- i per la contraprestació a pagar per ABEMCIA.

La sentència del Tribunal Suprem de Justícia de Catalunya

La creació de la SEM és anul·lada el Març de 2016 pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC). El motiu principal, la tria de la part privada “a dit”, vulnerant els principis de publicitat, lliure concurrència, igualtat, transparència i no discriminació, recollits a la Llei de Contractes del Sector Públic (LCSP), que reflexa les directrius europees de contractació pública i d’adjudicació de contractes de concessió.

La sentència qüestiona, a més a més, la valoració d’actius i la repartició d’accions d’ambdues parts feta en el moment de constituir la mixta, posant en dubte que s’adeqüi a l’interès general.

Agbar i la SEM van recórrer la sentència del TSJC al Tribunal Suprem (TS) el mateix 2016. Després de 3 anys, el TS ha avalat la tesi de la multinacional, validant un model que presenta disconformitats i deixa en l’aire diversos interrogants.

La vulneració del Dret Humà a l'Aigua i el Sanejament a l'AMB

Què és el Dret Humà a l'Aigua i el Sanejament?

El juliol de 2010 l'Assemblea General de Nacions Unides reconeixia unànimement el Dret Humà a l'Aigua i el Sanejament (DHAS), un dret essencial per al ple gaudi de la vida i d'altres drets humans. La declaració apunta als estats i a les institucions públiques com els màxims representants de la garantia dels DHAS, és a dir com als titulars de responsabilitat. Uns titulars que han de vetllar pel compliment de les 5 dimensions del dret (taula 1) i dels principis relatius als drets humans (taula 2).

Taula 1: Les 5 dimensions necessàries per garantir el DHAS

Dimensió	DHAS
Disponibilitat	Abastament suficient, continu, fiable i satisfactori de les necessitats bàsiques de la societat
Accessibilitat física	Les infraestructures han de trobar-se properes al punt de consum. El disseny i l'accés han de ser segurs, i que garanteixin l'ús.
Qualitat	La qualitat de les aigües i les instal·lacions no poden comportar un perill per a la salut humana.
Accessibilitat econòmica	El cost total associat al servei ha de ser assequible, sense posar en perill la consecució d'altres drets i béns. Cal respectar els principis d'equitat i de no discriminació durant la planificació econòmica del servei.
Acceptabilitat	L'olor, el color i el sabor de l'aigua han de ser acceptables. El servei ha de tenir en compte les necessitats relatives al gènere, als cicles vitals i a la dignitat i la intimitat.

Font: Elaboració pròpia, a partir de la OG 15 i de l'informe A/HCR/12/24

Taula 2: Principis generals dels Drets Humans

Respecte, protecció i compliment del gaudi del dret	
Realització progressiva i ús màxim dels recursos disponibles	Els Estats i Institucions públiques han d'adoptar les mesures necessàries per a la plena realització dels Drets Econòmics, Socials i Culturals, al màxim dels recursos disponibles.
No discriminació	Tothom és igual davant la llei. Les diferències per tractes arbitraris estan prohibides. Cal prestar atenció als grups vulnerables i privats dels DDHH.
Rendició de comptes	Els Estats, les Institucions públiques i altres garants de deures, han de ser responsables del compliment de les seves obligacions. És fonamental el dret a la informació, per promoure la transparència, la llibertat d'expressió i el foment de la participació ciutadana.
Participació i inclusió	Tota persona té dret a la participació lliure i significativa, i a contribuir als processos de presa de decisions que l'afecten.

Font: Elaboració pròpia

A l'AMB, tant l'Administració —com a responsable màxim— com l'empresa Aigües de Barcelona —com a entitat gestora directa del dret— han vulnerat el DHAS des de fa anys. En fem un resum.

Vulneració de la disponibilitat

Talls arbitraris d'aigua

La interrupció o la desconnexió de forma injustificada del servei d'aigua, és una violació del dret. Aigües de Barcelona ha tallat l'aigua a més de 75.000 famílies en el període 2008-2015, només a la ciutat de Barcelona.

Gràcies a la pressió ciutadana, el 2015, mitjançant una Iniciativa Legislativa Popular, es va aprovar la llei 24/2015 de mesures urgents per fer front a l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica. Gràcies a ella, empreses com Aigües de Barcelona s'han vist obligades a aturar els seus talls de subministrament en casos de vulnerabilitat econòmica.

Vulneració de l'assequibilitat

La tarifa de l'aigua

La tarifa de l'aigua de l'AMB és la segona més cara de l'Estat Espanyol, després de Múrcia. Una dada, aquesta, a la que cal afegir l'augment injustificat d'un 61,45% en la tarifa, entre 2008 i 2015, el període més dur de la crisi global econòmica.

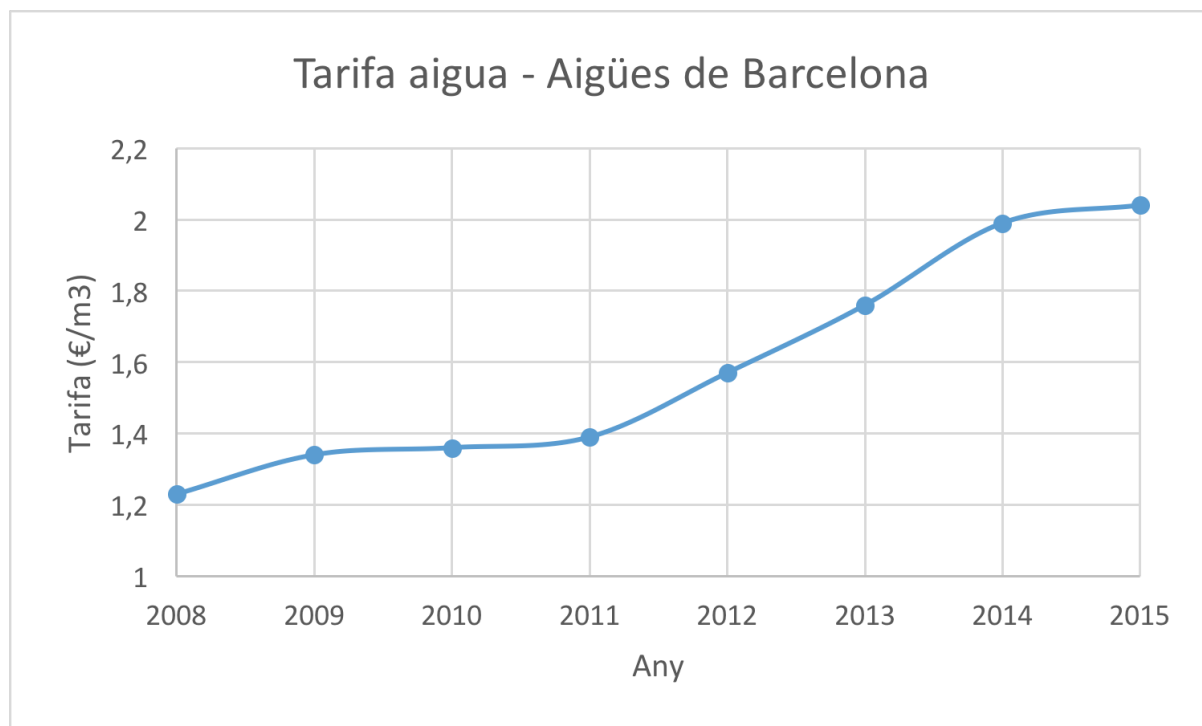

Figura 1. Increment de la tarifa de l'aigua a l'AMB durant el període 2008-2015. Font: www.aiguabcn.org

Un augment que qualifiquem d'injustificat perquè quan l'administració de l'AMB recupera el seu esperit fiscalitzador, aconsegueix baixar un 9% la tarifa, durant el període 2015-2019. La qual cosa demostra que els augments anuals proposats per Aigües de Barcelona responen, únicament, a l'interès d'augmentar els seus beneficis.

Curiosament, tant la disminució de la tarifa de l'aigua com la creació del Fons de Solidaritat no han suposat una reducció del marge de beneficis de l'empresa -més de 30 milions d'euros anuals-. Uns beneficis que el Pla Econòmic i Financer elaborat en el moment de constituir l'empresa mixta, estimava un 60% inferiors.

Una tarifa il·legítima

Partim d'una tarifa que no és justa. El 56% dels costos que s'hi contempen no estan associats al cicle integral urbà de l'aigua (figura 2), per la qual cosa es poden considerar il·legítims. L'informe de

l'Oficina Antifrau de Catalunya de 2014 qüestionava partides com el cànon concessional i el cànon de coneixement.

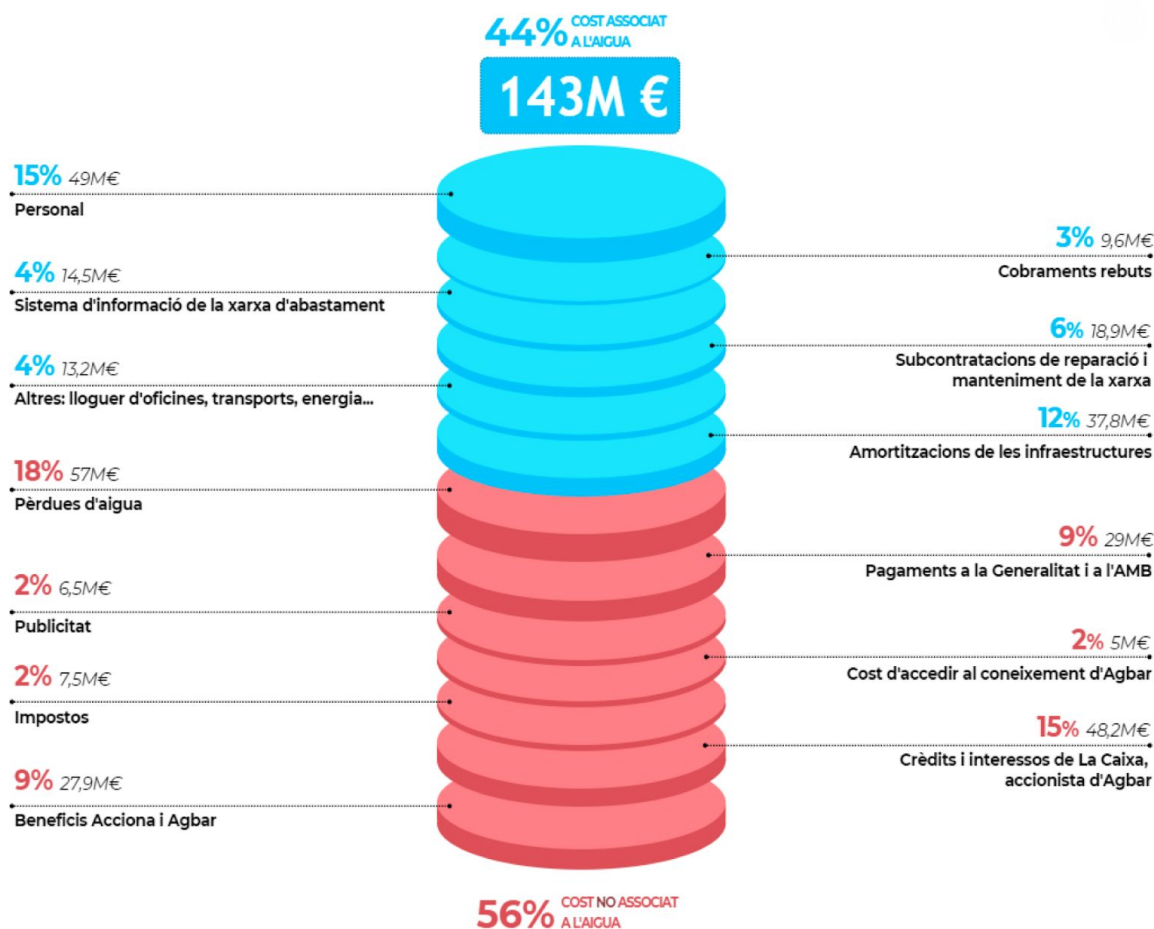

Figura 2. Infografia que desglossa les partides de la tarifa de l'aigua de la SEM. Font: aiguabcn.org amb dades dels informes d'Aigua és Vida citats anteriorment.

El cànon concessional -l'eina que utilitzen les empreses privades per obtenir concessions en tant que és una entrada de diners que no cal justificar per l'administració- que imputa Aigües de Barcelona a la ciutadania és de 20 milions anuals pels anys 2013, 2014 i 2015. Un cànon que mai no s'ha justificat prou i la justícia la qüestionat més d'una vegada.

També el cànon de know-how és molt qüestionable, en tant que comporta una situació d'enriquiment injust per Agbar i un sobrecost per la ciutadania, també advertit per un informe de 2012 de l'ACA a l'hora d'estudiar les implicacions de la creació de la mixta.

Endeutament

Gràcies a llei 24/2015, ja no es talla l'aigua per motius econòmics en situacions regularitzades. Tanmateix, la ciutadania hem hagut de pressionar fins a finals del 2018 perquè l'empresa deixés de reclamar els deutes de les factures acumulades i condonés el deute.

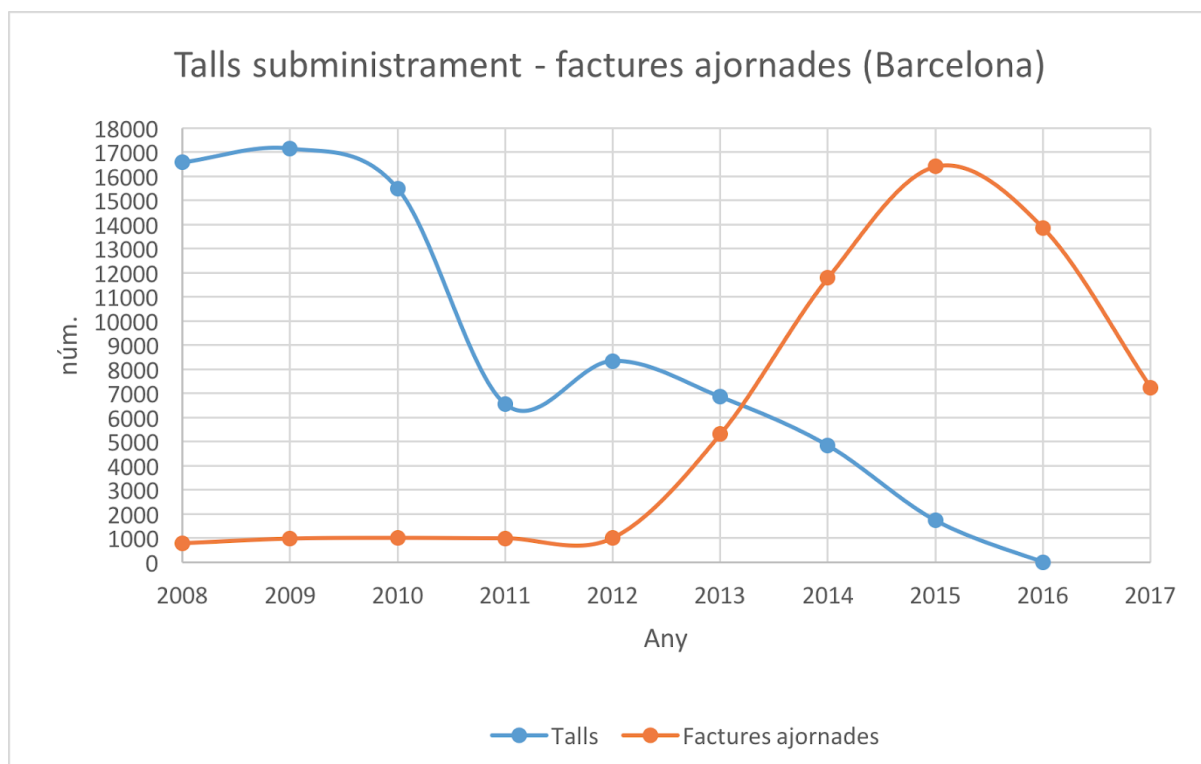

Figura 3. Talls de subministrament i factures ajornades per la SEM a la ciutat de Barcelona en el període 2008-2017. Font: www.aiguabcn.org i <https://esf-cat.org/wp-content/uploads/2019/03/ESFeres21-Endeutament-i-Dret-Huma-Enginyeria-Sense-Fronteres-2019.pdf>

Cal destacar que en municipis amb gestió pública a la demarcació de Barcelona, tant el nombre com l'import total de factures ajornades és molt menor. Situació que s'explica per motius que tenen a veure amb el tipus de tarifes, els descomptes i el procediment a l'hora d'aplicar-los.

Si parlem dels ajuts, tenim, d'una banda, la Tarifa Social. La d'Aigües de Barcelona és la menys garantista de les analitzades, segons aquest estudi. La gran estrella, però, dels ajuts anunciats per Aigües de Barcelona és el Fons de Solidaritat, una eina opaca i que genera una falsa imatge de protecció i cobertura. Un Fons que neix dels beneficis que l'empresa aconsegueix pujant les tarifes i deixant de cobrir les necessitats de tothom. Donat que la ciutadania acabem pagant una tarifa no ajustada a les realitats individuals, en compte d'oferir una ajuda que no cobreix tothom seria millor abaixar el preu de la tarifa.

Vulneració dels principis generals dels Drets Humans

Oposició a la transparència i rendició de comptes

Aigües de Barcelona ha incomplert el seu deure a lliurar informació i a ser transparent, tal com dicta el DHAS i la llei catalana 19/2014 de transparència, accés a la informació pública i bon govern.

En son mostra d'això l'expedient sancionador que el 2018 obre l'AMB a Aigües de Barcelona per no entregar informació relativa a inversions, tarifa i sous dels directius en un termini de dos anys des que es va sol·licitar la informació.

Més directament, ESF i Ecologistes en Acció van sol·licitar informació relativa a la condonació de deutes, factures aplaçades i nombre de famílies acollides a les ajudes de l'empresa, així com informació comptable, d'estructura i relativa a publicitat. Per fer-ho, es va utilitzar la llei de transparència. L'Agència de Transparència i l'Àrea de Desenvolupament Social i Econòmic de l'AMB va aportar aquesta informació, però Aigües de Barcelona va reclamar i va presentar un recurs d'oposició davant la GAIP (Comissió de Garantia del Dret d'Accés a la Informació Pública). Aquesta ha acabat fallant a favor de l'AMB en tant que complia la llei de transparència.

Desequilibri de poder

L'oposició a la transparència, fiscalització i ofensiva jurídica i mediàtica (analitzada més endavant) que exerceix l'empresa mixta és una clara mostra del desequilibri de poder existent entre l'empresa, l'administració i la ciutadania. Un desequilibri de poder històric que té molt a veure amb la força econòmica i influència en les estructures de poder (política, judicial i mitjans de comunicació) que exerceix l'operador privat.

Per posar un exemple clar, cal recordar que durant el 2012 i el 2015 la Fundació Agbar va impartir a Barcelona cursos de formació sobre Dret d'Aigua a jutges del Consell Superior del Poder Judicial (CSPJ) mitjançant conveni, l'òrgan de govern del poder judicial espanyol.

Un altre exemple és la judicialització al dret a la protesta que va tenir el lloc el 7 de maig de 2018, on Aigües de Barcelona va portar a judici a tres activistes de l'Aliança contra la Pobresa Energètica (APE), per una acció enmarcada en una campanya que volia demanar la condonació total del deute de les famílies en situació de vulnerabilitat contret amb l'empresa. La campanya va aconseguir la condonació, però com a acte de venjança l'empresa va respondre per la via judicial amb l'objectiu d'intimidat.

Com expliquem més endavant, les estratègies judicials molt cops ocasiona costos econòmics que no son assumibles per la ciutadania organitzada i ocasiona desgast per l'administració i la ciutadania en tant que s'han de respectar tràmits i terminis burocràtics.

La resposta ciutadana i la creació del MAPiD

Iniciativa Ciutadana per l'Aigua Pública i Democràtica

A principis de 2017 l'Ajuntament de Barcelona va aprovar el Reglament de Participació Ciutadana amb el suport de tots els grups municipals. Un Reglament que respon a una demanda històrica del teixit associatiu de la ciutat, i que incloïa la possibilitat d'elaborar iniciatives ciutadanes amb diferents propostes i la celebració d'una multiconsulta anual.

Davant les irregularitats i la situació de vulneració de drets bàsics que genera l'actual model de gestió de l'aigua a Barcelona i l'AMB, Aigua és Vida i Enginyeria Sense Fronteres van proposar iniciar una Iniciativa Ciutadana amb l'objectiu de fer una consulta ciutadana sobre la gestió de l'aigua. La pregunta era senzilla, "¿Vol vostè que la gestió de l'aigua a Barcelona sigui pública i amb participació ciutadana? Per fer-la calia recollir 15.000 signatures.

Més de 330 voluntàries i 50 entitats es van sumar a la Iniciativa i van sortir al carrer a recollir signatures i explicar els motius. L'autogestió de cadascun dels districtes de Barcelona va ser clau per aconseguir les firmes. Barri a barri, persones de totes les edats van organitzar actes, xerrades i taules de recollida de signatures. En total es van aconseguir més de 27.000, quasi el doble de les 15.000 necessàries. D'aquestes, 23.480 van ser validades per l'Ajuntament. El següent pas era portar la Iniciativa al ple de l'Ajuntament per aprovar la celebració de la consulta. Aquesta només es podia denegar en cas que no s'adequés a l'ordenament jurídic.

El 10 d'Abril de 2017 el partidisme i les pressions d'AGBAR aconseguiren una majoria de vots en contra de la Iniciativa. Així doncs, es tomba la consulta de forma ilegítima, vulnerant el Reglament de Participació Ciutadana donat que la Iniciativa és totalment conforme a l'ordenament jurídic.

Donades les il·legalitats comeses, el 16 d'Octubre de 2018 es torna a portar al plenari la Iniciativa Ciutadana per l'aigua. Aquesta vegada sí que s'aprova, però amb un retard considerable ja que modificava el pla de ruta establert per les promotores. El Reglament de Participació estableix que no es poden celebrar consultes en el mig any previ a les eleccions municipals, convocades pel 26 de Maig de 2019.

El Moviment per l'Aigua Pública i Democràtica a l'AMB

Malgrat el fracàs, la Iniciativa Ciutadana va aconseguir la consolidació dels moviments socials a favor de democratitzar el sector de l'aigua, i una majoria d'ells a favor d'un model de gestió pública i democràtica com a resposta a l'actual model.

És així com va néixer el Moviment per l'Aigua Pública i Democràtica a l'AMB (MAPiD), afegint-se a la tendència mundial de lluita per la remunicipalització i a la consideració que el Dret Humà a l'Aigua i el Sanejament (DHAS) mai no hauria de ser un negoci.

L'objectiu del MAPiD és recuperar la governança d'aquest bé comú, ara segrestat per la multinacional Agbar, i tornar a la ciutadania de l'AMB el dret a la participació en la gestió de l'aigua

per, així, garantir un servei just i a l'abast de tothom, responsable, respectuós amb el planeta i basat en el control ciutadà.

Després del cop de la Iniciativa, el primer pas de reconstrucció va ser la cerca d'una gran aliança ciutadana mitjançant l'adhesió al Compromís per l'Aigua Pública i Democràtica a l'AB, que insta als municipis i al Consell de l'AMB a quatre demandes concretes:

- 1) Aplicació del Dret Humà a l'Aigua i el Sanejament
- 2) Preservació dels ecosistemes aquàtics que alimenten el territori metropolità
- 3) Implementació d'un model públic i democràtic de gestió de l'aigua
- 4) Creació d'un Observatori Ciutadà Metropolità de l'Aigua, com a espai de control ciutadà.

A dia d'avui més de 270 organitzacions de l'Àrea Metropolitana de Barcelona han signat el Compromís, reclamant la remunicipalització del servei i elevant-la a una qüestió d'interès social.

L'ofensiva d'Agbar davant les possibilitats de remunicipalitzar l'aigua

L'ofensiva d'Agbar

Amb la tendència mundial encaminada a remunicipalitzar la gestió de l'aigua arribada a Catalunya, la multinacional Agbar ha desplegat tota una sèrie d'actuacions encaminades a evitar que el servei que controla torni a mans de l'Administració Pública i la ciutadania. Les que oferim a continuació, agrupades per àmbits, són les més destacades pel cas de l'AMB i tenen a veure amb la inversió del grup privat Agbar com de l'empresa mixta Aigües de Barcelona.

Ofensiva publicitària

En poc més de 2 anys (03/2016 - 05/2018) AGBAR va destinar 1,4 milions d'euros a anunciar-se en els mitjans de comunicació, fonamentalment a TV3 i Catalunya Ràdio -950.000 a càrrec d'AGBAR i 280.000 a càrrec d'Aigües de Barcelona.

Per posar alguns exemples, AGBAR ha patrocinat o ha estat sponsor de programes com La Transmissió d'en Puyal, Espai Terra o Joc de Cartes. Un altre exemple el tenim en el contracte (2017-Juliol del 2018), per un import de 80.000 euros, que van signar AGBAR i la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) perquè un dels personatges de la sèrie Com si fos ahir de TV3, figurés que treballa a Aigües de Barcelona. Un personatge definit pel seu sentiment d'orgull pel fet de treballar a Aigües de Barcelona, per la seva proximitat, per la seva empatia amb l'audiència, per la encarnació dels valors de la companyia". Una acció, aquesta, que pretenia reforçar la imatge de l'empresa i donar a conèixer els seus serveis, mitjançant l'explicitació dels seus valors.

De manera recurrent, AGBAR ha estat present, també, en anuncis varis, no lligats a cap patrocini específic.

La Festa dels Súpers ha estat una altra de les beneficiades, al igual que algunes festes majors de diferents ajuntaments i entitats on la companyia presta el servei. A Sant Cugat, per exemple, han rebut diners de SOREA -filial d'AGBAR- el Teatre Auditori Fescamp, l'Associació Ecologies, Cultures i Processos Emergents, Sant Cugat Empresarial, l'Associació Amics Pedra i Sang, o el mateix Ajuntament.

La despesa publicitària no ha estat lineal sinó que s'ha vist incrementada, de manera molt marcada, els primers quatre mesos de 2018, coincidint temporalment amb la Iniciativa Ciutadana. En aquest temps l'empresa mixta s'ha gastat 949.000 euros, quasi la mateixa quantitat de tot l'exercici de 2017 (1,08 milions d'euros).

Del 2017 fins l'Abril del 2018 Aigües de Barcelona destina un total de 2.038.383 euros -el 0,3% del pressupost de la societat mixta- a publicitat i promoció. Entre les partides a què es dedica el pressupost destaquem:

- 1) **Campanyes de ciutadania:** La campanya Barri a Barri, amb 342.000 euros de pressupost només els 4 primers mesos del 2018, ha estat la més important. A destacar la impressió, difusió i comunicació -109.043 euros- dels llibres Memòries del Districte. Es tracta de 10 llibres, un per cada districte de Barcelona, on apareixen els testimonis de 108 persones referents del teixit veïnal i social. Parlen de lluites i moviments socials, de com han crescut i vertebrat. Crida l'atenció que moltes de les persones que hi surten s'han connotat per la seva participació en la recollida de signatures per la consulta de l'aigua, clarament posicionades a favor de la remunicipalització. Una trentena d'elles han manifestat la seva ignorància del fet que es tractava d'una campanya corporativa. Cap n'era conscient d'estar participant en un spot publicitari.
- 2) **Comunicació externa:** Amb una partida de 375.000 euros, inclou l'elaboració de publicacions, fulletons i revistes; la publicitat en mitjans locals i comarcals, les activitats, els actes i el disseny de materials per a la celebració del 150è aniversari de la companyia, i la comunicació per xarxes socials i web.
- 3) **Identitat de marca:** Inclou els 124.000 euros d'inversions realitzades en mitjans de comunicació pel Dia Mundial de l'Aigua o el Dia Mundial del Sanejament.
- 4) **Col·laboració en actes culturals i esportius:** La partida, en aquest àmbit, va ser de 146.000 euros.

Espionatge dins el moviment

Coincidint amb el moment àlgid que va suposar la Iniciativa Ciutadana, el Febrer de 2018 es van detectar "presències estranyes" a les assemblees i grups de treball del MAPID. Entre les persones fedatàries -aquelles amb poders per recollir signatures- hi havia un individu que va aconseguir incorporar-se a alguna de les comissions de treball i llistes de correu i de Telegram. Hi va romandre fins al 25 de Juny, quan el MAPID va fer públiques les sospites i li van preguntar directament a l'individu sobre la seva procedència.

Aquest fals activista és un agent d'investigació privada que treballa per l'agència d'intel·ligència Intelligence Bureau Partners, empresa que es defineix com "una firma de consultoria d'intel·ligència" i està especialitzada en la defensa dels interessos de grans multinacionals de sectors estratègics de l'economia -banca, constructores, energètiques, clubs esportius-. El seu principal client és el hòlding empresarial de CaixaBank, que ostenta un 15% de les accions de l'empresa mixta que gestiona l'aigua a l'AMB.

Ofensiva judicial

Sense cap mena de dubte, l'ofensiva judicial ha estat i és la principal arma amb la que juguen les empreses privades amb grans gabinets jurídics i beneficis com és Agbar. L'empresa, directament o indirecta, ha presentat un total de 9 recursos contra la Consulta, la iniciativa Ciutadana i el Reglament de Participació.

Una de les entitats més actives a l'hora de denunciar és la Cambra de Concessionaris i Empreses vinculades al Sector Públic en l'Àmbit de les Infraestructures, els Equipaments i els Serveis Públics (CCIES), una associació d'empreses concessionàries que treballen amb l'Administració Pública -entre

les que trobem SUEZ, l'empresa propietària d'AGBAR- i que té com vicepresident a Alberto Martínez Lacambra, director general del grup Agbar a càrrec de les activitats del grup a Catalunya.

L'empresa mixta Aigües de Barcelona també ha denunciat directament la multiconsulta, que se sumen a les interposades per Tres denúncies més han estat interposades per l'Associació per a la Transparència i la Democràcia (associació qui va presentar recursos judicials en contra del procés de remunicipalització de Valladolid), la Delegació del Govern a Catalunya i Advocats Catalans per la constitució (associació lligada a Societat Civil Catalana i qui ha denunciat àmpliament l'1 d'octubre de 2017 i manifestacions independentistes).

Situació de bloqueig polític i jurídic

A dia d'avui, maig de 2020, ens trobem en una situació de bloqueig.

Per una banda, el Reglament de Participació de l'Ajuntament de Barcelona s'ha anul·lat pel TSJC fallant a favor de les denúncies de la Delegació del Govern a Catalunya -qui reclamava que cal l'aprovació del govern de l'Estat per fer consultes- i d'Advocats Catalans per la Constitució -qui ha trobat defectes de forma i de fons en el Reglament. Així doncs, amb el Reglament anul·lat la consulta queda en l'aire.

També ens trobem davant d'una situació de bloqueig polític que dificulta la feina d'incidència política i fiscalització. No podem obviar que finalment qui decideix sobre la gestió de l'aigua és l'administració competent: en aquest cas el Consell Metropolità de l'AMB. Les eleccions municipals de maig de 2019 han deixat una Àrea Metropolitana de Barcelona en mans del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC). El partit que conjuntament amb Convergència i Unió (CiU) van crear la mixta l'any 2012 a l'AMB, obviant les irregularitats comeses. Un partit que no té una postura clara sobre l'aigua: si bé és cert que el partit central -el PSOE- té una línia a favor del Dret Humà a l'Aigua i el Sanejament i la gestió pública i democràtica, a Catalunya el partit pren una postura diferent. La posició del conjunt metropolità és ambigua: hi ha municipis -molt pocs- on el PSC està d'acord amb el que demanem com a MAPID, i d'altres, com Cornellà o l'Hospitalet, que treuen la catifa vermella quan tracten amb Agbar.

També la via judicial s'ha esgotat i no ha estat favorable. Des de 2016 que -quan el TSJC va decidir anul·lar la creació de la mixta, i Agbar i la SEM van recórrer al TS- esperàvem la sentència final de la última instància judicial de l'Estat. Durant aquests anys hem treballat fortament per treure'n aigua clara d'un model irregular, opac i vulnerador de drets, que no ha dubtat en treure les seves armes per defensar els seus interessos econòmics. La Iniciativa Ciutadana i el Compromís per l'Aigua Pública i Democràtica tenien com a punt clau la decisió del TS.

Doncs bé, el 20 de novembre de 2019, el TS publica quatre sentències que estimen els recursos presentats contra la sentència del TSJC. Considera legal el procediment de l'AMB per adjudicar el servei l'any 2012. Tot i que mai es va justificar suficientment des de l'AMB per què es va eludir la concurrència, el TS avala la decisió emparant-se als articles 170.d i 172.a del Text Refós de la LCSP, articles que justifiquen el procediment negociat enfront el de concurrència, per raons tècniques o motius relacionats amb la protecció de drets d'exclusiva.

Segons la tesi del TS, aquests drets d'exclusiva d'Agbar s'obtenen des de 1953, on Agbar va obtenir una concessió atorgada per una ordre ministerial de l'Estat espanyol que li donava títol per abastir un petit caudal del riu Llobregat a la ciutat de Barcelona. Una concessió àmpliament qüestionada durant tots aquests anys, i que només era aplicable per Barcelona i no pas per la resta de municipis de l'AMB on Agbar operava de forma irregular.

Aquesta sentència, a diferència de tots els pronòstics, compra els arguments d'Agbar i no qüestiona la poca transparència i la vulneració del dret comunitari europeu. Si bé és cert que ara Aigües de Barcelona té assegurada la concessió de 35 anys, la seva gestió no és en virtut de l'interès comú ni contempla la democratització del servei. És per això que encara és vigent el reclam de democratitzar

el sector: volem fiscalitzar l'empresa i volem que la ciutadania tingui el poder de decidir sobre qüestions cabdals que afecten les nostres vides i la salut del planeta.

Tot això cal fer-ho en el territori metropolità, davant una administració que actua com un sòl òrgan però que està formada per 36 municipis. Cal tenir en compte que és realment complex articular un sentit identitari metropolità en una àrea de 636 Km², amb moltes diferències territorials i mancances en l'àmbit municipal. Tanmateix, és necessari vertebrar-nos com a ciutadania en tant que existeix una administració que decideix sobre eixos comuns que ens afecten dia a dia: l'aigua, la mobilitat, el medi ambient i la vivenda, entre d'altres.

Cal doncs, explorar noves vies per articular-nos com a ciutadania afectada per un eixos comuns com és l'aigua. La situació ho requereix, i els nous contextos d'emergència social, climàtica i ecològica ens obliga a fer-ho si volem recuperar i garantir els nostres drets i els del planeta. Hem de tenir molt present que les empreses no estan disposades a reduir la seva facturació en favor del planeta, ni a destinar part dels seus beneficis a adaptar-nos a la situació actual. Som nosaltres qui haurem de demanar-ho i fer-ho possible.